

UDK (UDC): 930.253(497.6):006(100)
Tipologija: 1.09 Objavljeni strokovni prispevek na konferenci
Category: 1.09 Published Professional Conference Contribution

Selma Isić*

ZNAČAJ PRIMJENE STANDARDA U PROCESU OBRADJE ARHIVSKE GRAĐE U BOSNI I HERCEGOVINI

Izvlaček:

Pomen uporabe standardov pri urejanju arhivskega gradiva v Bosni in Hercegovini
Vprašanje uporabe standardov pri urejanju arhivskega gradiva, kot ene izmed najpomembnejših nalog v arhivu, je za arhivsko stroko v Bosni in Hercegovini zelo pomembno, glede na to, da še ni sprejela ne arhivskih standardov na nacionalni ravni niti podzakonskih predpisov, ki bi urejali to problematiko. Ker v Bosni in Hercegovini niso bila nikoli določena enotna merila za postopek urejanja arhivskega gradiva in ker se mednarodni standardi ISAD(G), ISAAR(CPF), ISDIAH in ISDF le redko upoštevajo, je problem uporabe standardov pri urejanju arhivskega gradiva še toliko večji.

Ključne besede:

arhivski standardi, mednarodni arhivski standardi, standardizacija arhivistike, urejanje arhivskega gradiva, Bosna in Hercegovina, arhivska zakonodaja.

Abstract:

Application of Standards to Processing Archives in Bosnia and Herzegovina
Because of the fact that Bosnia and Herzegovina has no national archival standards, the question of standardization is very important for archival work. Related to this, the question of standardization in the field of arranging and processing archives, as the most complex and most responsible assignments of archivists, is very important. The fact that there are no standards in Bosnia and Herzegovina concerning this issue, nor there are laws that will treat this problem only shows how important issue this is for our archival profession, which surely expresses a necessity for solving it. From a historical point of view, the question of processing archives has never had a simple solution in this region. Additionally, the application of international standards concerning these processes (ISAD(G), ISAAR(CPF), ISDIAH and ISDF) is only sporadic, therefore we can conclude that the issue of the application of standards in Bosnia and Herzegovina, in the process of arranging and processing archives is pretty much developed.

Key words:

archival standards, international archival standards, standardization of archival work, arranging and processing archives, Bosnia and Herzegovina, archival legislation.

OBRADA ARHIVSKE GRAĐE I MEĐUNARODNI ARHIVISTIČKI STANDARDI

Svaka nauka, pa tako i arhivistika teži da svoja naučna znanja i dostignuća uobličiti u pravnu normu, odnosno da ih standardizuje. Danas se svakodnevno, na svakom koraku i u svakom aspektu rada i djelovanja, susrećemo sa standardima.

Standard je »dokument, koji nastane konsenzusom, a kojeg odobri priznati organ koji određuje pravila, smjernice ili karakteristike za djelatnost i njihove

* Selma Isić, arhivistka, Arhiv Tuzlanskog kantona, Ulica Franje Ledera 1, 75000 Tuzla, Bosna i Hercegovina.

rezultate, te je namijenjen za opću i višestruku upotrebu, a usmjeren je na postizanje optimalnog stupnja uređenosti na danom području.«¹

Standard odražava stepen znanja i sposobnosti koji je u datom vremenskom periodu dosegnut na području određene struke, a ujedno predstavlja mjerilo kvaliteta i nudi određena optimalna rješenja.

»Standardizacija arhivskoga znanja je jedan od načina da se ono što više ujednači, ali ne političkim ili nekim drugim sredstvima, već osiguranjem da najoptimalnija stručna i naučna rješenja budu konsenzusom prihvaćena od svih, ili bar većeg broja, zemalja svijeta.«²

Ona podrazumijeva skup postupaka koji određenu radnju, koja je stručna i potvrđena u praksi i iskustvu, pretvaraju u pravnu normu, koja postaje obavezna za sve koji se bave određenom djelatnošću, a sve s ciljem što kvalitetnijeg obavljanja određenog posla.

Povećanost brige oko adekvatne zaštite i očuvanja zapisa svih vrsta, koja je postala sve izraženija usljed ogromne produkcije kako dokumentarne građe, tako i one nastale elektronskim putem, ali i pojave i promjene raznovrsnih nosioca informacija znatno su usložile i otežale ove navedene procese. To je u jednu ruku prisililo arhiviste da iznađu mogućnosti da što jasnije i preciznije definiraju pravila ponašanja svih onih koji sudjeluju u ovim složenim poslovima.

Tako je savremena arhivska služba u svijetu, preko Međunarodnog arhivskog vijeća (MAV), uvidjela potrebu da se stručno pravno urede arhivske radnje i postupci, tj. da se oni standardiziraju s ciljem izrađivanja ujednačene arhivske prakse. Na taj način stvorila bi se dobra osnova za uvođenje jedinstvenog postupka (jedinствена terminologija, jedinstven arhivski informacijski sistem i sl.) obrade sa arhivske građe na međunarodnoj razini. Bio bi to način da se doprinese stvaranju zajedničkog znanstvenog, arhivističkog jezika, koji bi svima bio razumljiv.

Do arhivističkih standarda se dolazi spajanjem teorijskih i praktičnih radnji, koji nakon prihvaćanja od strane Međunarodnog arhivskog vijeća i njegovih nadležnih tijela postaju međunarodne stručne norme (standardi). Nakon što bivaju prihvaćene od strane pojedinih zemalja, naknadno se ugrađuju u njihove arhivske i druge propise, te tako postaju pravna obaveza za sve koji se bave arhivskim poslom.

Međunarodni standardi su više neka vrsta preporuke nego što su obaveze - naredba za primjenu u nacionalnim okvirima. Njihova primjena u određenoj državi zavisi prije svega od toga da li neka zemlja uopšte želi primjenjivati neke međunarodne standarde. Ona može neki međunarodni standard potvrditi kao nacionalni, te propisati njegovu obaveznu primjenu ili izgraditi svoj standard, ili može međunarodni ukorporirati i na taj način prilagoditi svojim specifičnim potrebama.

¹ Nada Čibej, *Uvođenje međunarodnih standarda u poslovanje arhiva, te poslovanje stvaraoca građe, Arhivska praksa, br. 8, Tuzla 2005, str. 25.*

² Azem Kožar, *Arhivistika u teoriji i praksi 2, Tuzla 2005, str. 208.*

Međunarodni standardi koji se bave arhivskom građom mogu se svrstati u tri skupine:

1. Međunarodni standardi o materijalnoj zaštiti i čuvanju arhivske građe,³
2. Međunarodni standardi za pitanje menadžmenta i elektronskog arhiviranja⁴, i
3. Međunarodni standardi za popisivanje arhivske građe.⁵

ARHIVSKA DJELATNOST I STANDARDI U BOSNI I HERCEGOVINI

Arhivska služba kao relativno mlada djelatnost u Bosni i Hercegovini suočena je sa mnogobrojnim problemima. Kao što je već mnogo puta navođeno, Bosna i Hercegovina, zadnjih 20-ak godina prolazi kroz period tranzicije koji je, uz ratna dešavanja početkom devedesetih godina 20. stoljeća, samo usložio probleme sa kojima se suočavala. Uspostavljen je novi i specifičan administrativni sistem, kojeg karakteriše decentralizacija, koja se pokazala kao potpuno nefunkcionalna u mnogim oblastima života i rada. To je primjetno u svim sferama društvenog, političkog, ekonomskog i kulturnog života, pa tako i u arhivskoj djelatnosti. Prije svega razrušena je organizacija arhivske službe koja je postojala prije 1992. godine (jedan matični arhiv i osam regionalnih). Umjesto toga Dejtonsko ustrojstvo države (država,

³ *British Standards (BS) 5454:2000 Recommendation for the Storage and Exhibition of Archival Documents (Preporuke za pohranjivanje i razvrstavanje arhivske građe); International Federation of Library Associations (IFLA) - Principles for the Care and Handling of Library Material (Načela za čuvanje bibliotečke građe i za postupanje sa njom); ISO 18911:2000 Imaging Materials - processed Safety Photographic Films - Storage Practices (Filmska građa - trajni fotografski filmovi - načini pohranjivanja); ISO 18918:2000 Imaging Materials - Processed Photographic Plates - Storage Practices (Filmska građa - fotografske ploče - načini pohranjivanja); ISO 18920:2000 Imaging Materials Photographic Reflection Prints - Storage Practices (Filmska građa - fotografije - načini pohranjivanja); ISO 18923:2000 Imaging Materials Polyester - Base Magnetic Tape - Storage Practices (Filmska građa - magnetne trake na bazi poliestera - načini pohranjivanja); ISO 18928:2002 Imaging Materials - Unprocessed Photographic Films and Paper-Storage Practices (Filmska građa - neupotrebljeni fotografski filmovi i papir - načini pohranjivanja); ISO 18921:2002 Imaging Materials - Compact Disc (CD-ROM) - Method for Estimating the Life Expectancy Based on the Effect of Temperature and Humidity (Filmska građa - kompaktni disk (CD-ROM) - postupci za utvrđivanje dobi s obzirom na utjecaj temperature i relativne vlažnosti); ISO 18925:2002 Imaging Materials - Optical Disc Media - Storage Practices (Filmska građa - optički disk - načini pohranjivanja); ISO 18927:2002 Imaging Materials - Recordable Compact Disc Sistem - Method for Estimating the Life Expectancy Based on the Effect of the Temperature and Relative Humidity (Filmska građa - Kompaktni diskovi sa mogućnošću jednokratnog zapisa - postupak utvrđivanja životnoga doba s obzirom utjecaja temperature i relativne vlage).*

⁴ *ISO 9001:2000 Quality Management Systems - Requirements (Sistem vođenja kvalitete - zahtjevi); ISO/TR (Technical Report) 1254:1997 Electronic Imaging - Recommendations for the Management of Electronic Recording Systems for the Recording of Documents that may be Required as Evidence, on WORM Optical Disc (Elektronska dokumentacija - Preporuke za pohranjivanje dokumenata trajne vrijednosti u elektronskome poslovnom sistemu na WORM optički disk); ISO 14721:2003 Space date and informations transfer systems - Open archival information syste - Reference model (Sistemi za prenošenje prostornih podataka i informacija - Otvoren arhivski informacijski sistem - priporučeni model); ISO 15489:2001 Information and Documentation - Records Management (Upute i dokumentacija - Upravljanje sa zapisima); ISO 15836:2003 Information and Documentation - The Dublin Core Metadata Element Set (Upute i dokumentacija - Dublin Core skup elemenata meta-podataka); ISO 23081.1:2004 Information and Documentation - Records management processes - Metadata for records - Part 1: Principles (Upute i dokumentacija - postupci upravljanja sa zapisima - meta-podaci o zapisima - prvi dio: Načela); IEC (International Electrotechnical Commission) 82045.2:2004 Document management - Part 2: Metadata elements and information reference model (Upravljanje dokumentima - dugi dio: Meta-podaci elementi i informacijski referentni model); NIST SP (National Institute of Standards and Tehnology) 500-252:2003 Care and Handling of CDs and DVDs - A Guide for Librarians and Archivists (Pohranjivanje i postupanje sa CD-ima i DVD-ima - Vodič za bibliotekare i arhivare); MoReq:2001 Model Requirements for the Management of Electronc Records (Model-zahtjev za upravljanje elektronskim dokumentima).*

⁵ *ISAD/G 2.2000 General International Standard for Archival Discription (Opći međunarodni standardi za arhivsko popisivanje); ISAAR/CPF 2:2004 International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families (Međunarodni standardi za arhivski zapis o stvaraocima arhivske građe - pravnih osoba, fizičkih osoba i porodica); ISDIAH International Standard for Discribing Institutions with Archival Holdings - (Međunarodni standard za opis organizacija koje stvaraju arhivsku građu); ISDF International Standard for Discribing Functions - First edition (Međunarodni standard za opis funkcija/djelatnosti).*

entiteti, kantoni) utjecalo je na jednako ustrojstvo arhivske službe. Tako danas imamo državni arhiv, 2 entitetska i 8 kantonalnih.⁶

To je samo povećalo probleme u arhivskoj djelatnosti, tako da mnogi segmenti djelovanja ne funkcionišu - na primjer: zaštita arhivske građe u nastajanju, neadekvatna valorizacija i kategorizacija registraturne građe, nejedinstveno zakonodavstvo u okviru države, činjenica da je arhivska mreža decentralizovana (Državni arhiv nije preuzeo adekvatnu ulogu matične ustanove kako je trebalo), ako tome dodamo da ni arhivska mreža nije uspostavljena na cjelokupnom teritoriju države, vidljivo je da su problemi sa kojima se suočava arhivska djelatnost zemlje ogromni.

Bosna i Hercegovina je svoje prve standarde i normative za arhivsku djelatnost dobila 1991. godine.⁷ » ...izradu standarda je preuzeo Zavod za kulturu BiH, potom je o njima raspravljano u arhivskoj struci, da bi bili usvojeni od strane Upravnog odbora Republičkog javnog fonda za kulturu. Dakle, jedni su preuzimali njihovu izradu, drugi su (tj. struka) o njima raspravljali, a treći su ih usvojili. Zbog toga su, uostalom, imali brojne manjkavosti još u vrijeme donošenja. Među njima su: odnosili su se samo na arhive a ne i registrature, zadržali su postojeći dosta konzervativan stav o: upravno-kulturnom statusu arhiva, o mikrofilmovanju i drugim oblicima reprografije, o informativnoj ulozi arhiva, o arhivskoj opremi i arhivskoj građi na savremenim nosiocima informacija itd.«⁸

I pored svega toga navedeni standardi su još uvijek u primjeni, barem teorijski gledano, jer nakon novog ustrojstva arhivske djelatnosti nisu stavljeni van snage. Međutim, ovi standardi su potpuno prevaziđeni te nisu primjenjivi, tako da se može reći da Bosna i Hercegovina nema važećih nacionalnih arhivskih standarda, te je u obavezi primjene međunarodnih arhivskih standarda. Ta primjena međutim nije jednostavna, ona sa sobom nosi mnoštvo problema.

Jedan od osnovnih problema leži u već navedenoj administrativnoj uređenosti arhivske službe, tj, njenoj rascjepkanosti, jer svaki nivo vlasti (država, entiteti, kantoni) donose propise za sebe. Situaciju još više komplikuje činjenica da svaki entitet i svaki kanton donosi posebne propise, sisteme vrijednosti za sebe. Ovi problemi izraženi su kako u osnovnim pitanjima tako i svim drugim pitanjima arhivske djelatnosti.

Pored ovih unutrašnjih problema, veliki problem primjene međunarodnih standarda jeste u nemogućnosti njihove primjene (najbolji primjer za to je pitanje vrednovanja registraturne i arhivske građe koja je nastala do 1995. godine. Arhivska građa iz ovog perioda u velikoj mjeri je uništena, pa iz tog razloga nije sačuvana u optimalnoj količini. Tu se misli na svu građu nastalu do navedene godine, koja je u velikim količinama stradala u vrijeme rata 1992. - 1995. godine). Ovdje se prije svega misli na standarde kojima se određuje vrijednost svakog dokumenta u okviru registraturne građe. Primjera radi ako bi se za finansijsku dokumentaciju neke registrature, čija je građa stradala u ratu ili koja je izgubljena nemarom, koristio

⁶ Arhiv Bosne i Hercegovine kao državni arhiv, entitetski - Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine i Arhiv Republike Srpske, kantonalni - Historijski arhiv Sarajevo koji djeluje na području Sarajevskoga kantona, Arhiv Tuzlanskoga kantona Tuzla, Arhiv Srednje-bosanskoga kantona Travnik, Arhiv Unsko-sanskoga kantona Bihać, Arhiv Hercegovačko-neretvanskoga kantona Mostar, Arhiv Zapadno hercegovačkoga kantona Široki Brijeg, Distrikt Brčko ima svoj arhiv koji djeluje u okviru Javnog registra, i Arhiv Bosansko-podrinjskog kantona Goražde.

⁷ Mr. Vladimir Jerić, Standardi i normativi za arhivsku djelatnost Bosne i Hercegovine, Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, br. 31, Sarajevo 1991, str. 81 - 103.

⁸ Azem Kožar, Arhivistika u teoriji i praksi 2, Tuzla 2005, str. 231.

standard po kome se kao trajna građa čuvaju godišnji završni računi, ili godišnji izvještaji o poslovanju, a oni periodični (polugodišnji, mjesečni) vrednuju kao registraturni materijal i na taj način unište u legalnoj zakonskoj proceduri mogao bi imati negativne posljedice. Korištenje ovog standarda u slučajevima kada godišnji izvještaji ili završni računi nisu sačuvani, bilo bi to krajnje nestručno i neodgovorno djelovanje koje bi vodilo namjernom uništenju arhivske građe, što je u svakom slučaju nedopustivo. Bilo je pokušaja, od strane arhivske službe Bosne i Hercegovine, da se ovakvi problemi riješe, međutim iako su prihvaćena neka zajednička stajališta, ništa od toga nije zaživjelo u praksi. Izuzev nekih izuzetaka nastavilo se raditi po starom.⁹

STANDARDI I PROCES OBRADĀ ARHIVSKE GRAĐE U BOSNI I HERCEGOVINI

Osnovni zadatak i cilj stručne obrade arhivske građe jeste očuvanje originalnog sadržaja i konteksta arhivske građe, koji su posebno važni za sve korisnike arhivske građe. Razvojem i ekspanzijom interneta korisnici su dobili mogućnost lakšeg i bržeg pristupa arhivskoj građi, koja je sačuvana u različitim institucijama, ali istovremeno i rizičnijem zbog pitanja sigurnosti, vjerodostojnosti i manipulacije podataka kojima imaju pristup. Iz tog razloga pojednostavljenje stručnog rada i popisivanje arhivske građe utvrđeno na osnovu međunarodnih standarda, jeste i značajno jer omogućava jednostavniji i brži, ali prije svega jedinstven pristup arhivskoj građi. Zbog toga je došlo do razvoja samostalnih, ali međusobno povezanih standarda za popisivanje arhivske građe i stvaralaca, njihovih funkcija i ustanova koje čuvaju arhivsku građu. Ti standardi arhivistima omogućavaju razvoj dinamičnog multidimenzionalnog popisnog sistema.¹⁰

Ono što karakteriše upotrebu standarda u procesu obrade u Bosni i Hercegovini, jeste da ona uopšte ne postoji. Razlog tome je prevashodno nepostojanje nacionalnih standarda koji na bilo koji način uređuju ove procese, ali isto tako nepostojanje bilo kakve podzakonske regulative koja se tiče ove problematike, naravno ne računajući pri tome Pravilnik o stručnom sređivanju arhivske građe, o vođenju i objavljivanju inventara i registara arhivske građe iz 1963. godine.¹¹ Pored toga što je prevaziđen isti je prilično šturo tretirao poslove sređivanja i obrade. Tako se svega dva člana ovog Pravilnika odnose na sređivanje, i to članovi 7 i 8 kojima su obuhvaćene faze u stručnim poslovima sređivanja i obaveza primjene principa provenijencije pri tom radu.

I pitanje obrade arhivske građe takođe je obuhvaćeno sa tri člana i to: članom 10 naznačeno je: »Pod poslovima arhivističke obrade arhivske građe podrazumjevaju se svi oni poslovi koji se u arhivima podrazumijevaju u cilju da se dobiju što bolji, pregledniji i sistematizovaniji podaci o naučnoj vrijednosti takve građe i da se što više olakša njeno korišćenje.«, a po čl. 11. »poslovi arhivističke obrade sastoje se iz:

- izdvajanja i spremanja na odgovarajuće mjesto djelovodnika, imenika i drugih pomagala, nastalih zajedno sa stvaranjem fonda,
- izrade naučno-informativnih pomagala (opštih i specijalnih pregleda, inventara, kartoteke, regista, jemstvenih i hronoloških kataloga itd.),

⁹ Kožar, n. d., Tuzla 2005, str. 233 - 234.

¹⁰ Zdenka Semlič Rajh, Kritički osvrt na upotrebu međunarodnih stručnih standarada u arhivskoj teoriji i praksi, Arhivska praksa, br. 12, Tuzla 2009, str. 241.

¹¹ Sl. list SR BiH, br. 32/63.

- naučne obrade strukture pojedinog fonda, odnosno izrade historijata poslovanja odgovarajuće ustanove ili skupa srodnih ustanova.«

Vidljivo je da ni jedan od naznačenih poslova nije detaljno razrađen i da ima mnoge nedostatke. Članom 13 ostavljena je mogućnost da budu zastupljeni i neki drugi oblici arhivističke obrade, u zavisnosti od vrste i značaja arhivske građe koja se obrađuje i od personalnih i materijalnih mogućnosti, ali se ne navode koji bi to oblici bili. Ovako manjkav pravilnik je definitivno prevaziđen, te se stoga javlja potreba izrade novog pravilnika koji bi naravno bio stručno adekvatan, pratio moderne arhivističke tokove i bio usaglašen sa arhivskim zakonodavstvom zemlje, ali i sa međunarodnim arhivističkim standardima. S toga je potrebno što prije pokrenuti inicijativu i uraditi sve potrebno za donošenje novih podzakonskih akata koji bi na valjan način riješili ovo pitanje.

Međutim ono što je obaveza Bosne i Hercegovine je da u nedostatku nacionalnih standarda po ovom pitanju koristi one postojeće međunarodne.

Postavlja se pitanje šta je sa međunarodnim standardima koji se bave ovim pitanjem. Tu se prije svega misli na ISAD(G) - Opći međunarodni standard za arhivsko popisivanje, ISAAR (CPF) - Međunarodni standard za arhivski zapis o stvaraocima arhivske građe, pravnih osoba, fizičkih osoba i porodica, ali i nove standarde ISDF - Međunarodni standard za opisivanje funkcija/djelatnosti i ISDIAH - Međunarodni standard za opisivanje institucija koje čuvaju arhivsku građu. Osnovno polazište kod ovih standarda jesu mjerila i kriteriji koji služe za oblikovanje opisa arhivske građe, kao i sadržaja povezanih sa njom. Po tome standardi ne propisuju na koji je način potrebno opisati neku cjelinu, nego postavljaju zahtjeve za strukturne podatke koji ustvari i služe za oblikovanje opisa. Podaci dobijeni na ovaj način uglavnom su dobra osnova u informatizaciji koja je danas zastupljena u arhivistici. U Bosni i Hercegovini pitanje informatizacije i izgradnje jedinstvenog informacionog sistema za arhivsku službu još uvijek je u povoju. O njoj se dosta razgovara ali se nedovoljno radi na njenom pokretanju. Jedan od problema kad proces započne bit će i pitanje opisivanja.

Važno je istaći da implementacija arhivskih stručnih standarda nije ograničena samo na arhivske informacione sisteme, nego je njihova upotreba moguća i kod izrade klasičnih arhivskih informativnih pomagala. To je u Bosni i Hercegovini čini se manje poznato, jer sem pojedinačnih izolovanih slučajeva upotrebe ovih standarda od strane arhivista na obradi nije primjetna njihova veća upotreba. Šta je razlog tome? Da li nedovoljno poznavanje mogućnosti primjene standarda, još uvijek čini se konzervativna arhivska djelatnost koja se teško privikava na promjene, pogrešno mišljenje da su standardi namijenjeni uglavnom za potrebe arhivskih informacionih sistema ili jednostavno pasivnost u struci manje je važno. Ono što je važno i pozitivno je da su pojedini arhivisti na obradi i sređivanju arhivske građe uvidjeli prednosti korištenja ovih standarda, te da to pri procesima obrade pokušavaju da iskoriste. Također važno je učiniti sve moguće da se promjeni pomalo nezainteresiran stav jednog dijela struke prema korištenju ovih standarda, ali i što prije uradi potrebno da se donesu odgovarajuća stručna arhivska pravila koja bi na adekvatan način tretirala ovu problematiku, te na taj način umanje problemi koji su mogući u primjeni međunarodnih standarda, a sa kojima se već susreću naši susjedi. »Dosadašnja iskustva uvođenja arhivskih stručnih standarda ukazuju na mikro nivou često velike probleme, koji su uvjetovani prije svega sa masom različitih arhivskih stručnih praksi popisivanja arhivske građe, a prije svega sa pomanjkanjem odgovarajućih nacionalnih arhivskih stručnih pravila na području popisivanja arhivske

građe.«¹² Uz ova iskustva naših susjeda i odgovarajuće podzakonske akte, moguće je unaprijediti korištenje navedenih međunarodnih standarda, čija primjena je u određenim segmentima obrade fondova u Bosni i Hercegovini već započela, koliko je to moguće u trenutnim uslovima. Od napora i zalaganja arhivista najviše ovisi koliko će ona biti uspješna.

ZAKLJUČAK

Pitanje standardizacije arhivske struke u Bosni i Hercegovini je jedno od najneizvjesnijih pitanja arhivske djelatnosti ove zemlje. O tome najbolje svjedoči nepostojanje validnih nacionalnih standarda o bilo kojoj oblasti arhivske djelatnosti. Jedna od najvećih poteškoća u rješavanju ovog problema leži u administrativnom ustrojstvu arhivske struke u zemlji (koja je u potpunosti rascjepkana, decentralizovana) po kojem se stručna pravila donose posebno kako na svakom nivou vlasti posebno (država, entiteti, kantoni), tako recimo i među samim kantonima nema ujednačenosti nego svaki kanton donosi posebno pravila za pojedine oblasti arhivske struke.

Do sada je posebno bilo zapostavljeno pitanje sređivanja i obrade arhivske građe, kao jednog od najodgovornijih i najzahtjevnijih zadataka struke. Ono što nije dobro za arhivsku djelatnost u zemlji jeste što u nedostatku nacionalnih standarda za ovu oblast, i bez podzakonskih akata koji tretiraju ovo pitanje nije više uradila na primjeni međunarodnih standarda koji se tiču ovih procesa (ISAD(G), ISAAR(CPF), ISDIAH i ISDF).

Iako implementacija ovih standarda nije ograničena samo na informacione sisteme nego je njihova upotreba moguća i kod izrade klasičnih arhivskih informativnih pomagala, u Bosni i Hercegovini je njihova primjena uglavnom sporadična, jer sem pojedinačnih izolovanih slučajeva upotrebe od strane arhivista na obradi nije primjetno njihovo veće korišćenje. Ovo naravno predstavlja svojevrsan problem jer će izrada popisa urađenih po ovim standardima biti preduvjet izgradnje jedinstvenog informacionog sistema.

Da bi izbjegli probleme na koje su naišli naši susjedi prilikom korištenja ovih standarda potrebno je koristiti se njihovim iskustvima, ali je prije svega potrebna izrada odgovarajućih pravila jedinstvenih za cijelu zemlju, a koja će na adekvatan način tretirati ove procese i pitanje popisa arhivske građe.

¹² Miroslav Novak, *Standardi za formiranje i prijenos struktura podataka u arhivskoj teoriji i praksi, Arhivska praksa, br. 12, Tuzla 2009, str. 227- 228.*

reklama